

Colofon

www.renkum.nl (RIS; commissies, rekenkamercommissie)

Ambtelijk secretariaat Rekenkamercommissie:

Generaal Urquhartlaan 4, 6861 GG Oosterbeek

Postadres:

Gemeente Renkum, Postbus 9100, 6860 HA Oosterbeek

Telefoon: (026) 33 48 111

Fax: (026) 33 48 310

E-mail: info@renkum.nl

Samenstelling rapport:

Rekenkamercommissie Gemeente Renkum i.s.m.

K+V Organisatieadvies

drs. ing. J.M. van der Zwan

dr. W.M. Dekker

Ambtelijke ondersteuning:

Griffie gemeente Renkum

Ontwerp omslag:

Karel Mol

Druk:

Drukkerij gemeente Renkum

Inhoud

Voorwoord	1
Inleiding	2
1.1 Inleiding	2
1.2 Doel- en vraagstelling	2
1.3 Onderzoeksmethode	3
1.4 Leeswijzer	4
2 Gemeentelijke leges en voorzieningen	5
2.1 Wat zijn leges, waarom worden deze geïnd?	5
2.2 Welke leges zijn er?	5
3 Vergelijking leges	7
3.1 Algemene vergelijking legesbaten	7
3.2 Legestarieven in vergelijking tot de vijf referentiegemeenten	8
3.3 Kostendekkendheid legesbaten	10
4 Vergelijking voorzieningen	11
4.1 Vergelijking uitgaven aan voorzieningen	11
4.2 Verhouding tussen voorzieningen en lastendruk	13
5 De samenhang tussen uitgaven, voorzieningen en inwonersoordeel	17
5.1 Verhouding tussen uitgaven en voorzieningen	17
5.2 Inwonersoordeel over de beschikbare voorzieningen	21
5.3 Inwonersoordeel in verhouding tot uitgaven	22
6 Beschouwing en conclusies verkennend onderzoek	26

Voorwoord

Elk jaar in december stelt de gemeenteraad de leges en tarieven vast voor het komende jaar. Dit is doorgaans een raadsvoorstel dat zonder al te veel beraadslagingen wordt vastgesteld.

Wel speelt regelmatig de vraag op of gemeente Renkum een (te) dure gemeente is voor haar inwoners om in te leven. Vooral wanneer in de pers weer een artikel verschijnt met de volgende tekst: “De gemeente Renkum draait bovenin mee in het klassement van duurste gemeenten van Gelderland. Renkum staat op de vierde plaats, na steden als Nijmegen, Arnhem en Apeldoorn.”

¹

Reden voor diverse fracties om bij de jaarlijkse inventarisatierondjes van de Rekenkamercommissie de leges en tarieven als onderzoeksonderwerp voor te stellen. Dit jaar heeft de Rkc dit verzoek overgenomen en heeft K+V de opdracht gegeven dit onderwerp in een verkennend onderzoek onder de loep te nemen.

Voor de opzet van het onderzoek is gekozen om de gemeente Renkum te vergelijken met andere gemeenten in Nederland. Om wat specifiek en diepgaander op informatie in te kunnen gaan is contact gezocht met de gemeentes Epe, Ermelo, Utrechtse Heuvelrug, Rheden en Nijkerk. Zij hebben ons de beschikbare informatie ter hand gesteld en zijn ook nog op specifieke vragen van ons ingegaan wat hen de nodige inspanning heeft gekost. Wij willen deze gemeenten daarom hartelijk bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek.

¹ De Gelderlander; juni 2010

Inleiding

1.1 Inleiding

De Rekenkamercommissie van de gemeente Renkum heeft een verkennend onderzoek laten uitvoeren naar de tarieven van de leges in relatie tot het door de gemeente geboden voorzieningenniveau. Het gaat daarbij specifiek om het in beeld brengen van de (leges)lasten voor inwoners en wat de inwoner daarvoor van de gemeente terugziet in voorzieningen. Daarbij zijn de kosten die een inwoner heeft uit hoofde van onroerendezaakbelasting ook te betrekken. De heffingen voor afvalstoffen en riool worden eveneens in beeld gebracht maar blijven voor nadere analyse buiten beschouwing, omdat deze één op één verband houden met te maken kosten en maximaal 100% kostendekkend mogen worden opgelegd. Daarmee houden deze heffingen geen verband met andere voorzieningen in de gemeenten.

1.2 Doel- en vraagstelling

Probleemstelling

De Rekenkamercommissie heeft de volgende probleemstelling geformuleerd:

“Hoe verhouden de leges- en lastendruk zich in de gemeente Renkum tot de geboden voorzieningen, en wijkt de gemeente Renkum hierin af van vergelijkbare gemeenten?”

Of meer algemeen:

“Is de beleving juist dat de gemeente Renkum 'duur' is in relatie tot wat de inwoners krijgen.”

Onderzoeksvragen

De probleemstelling is uitgewerkt in de volgende acht onderzoeksvragen:

1. Hoe hoog zijn de leges(inkomsten) in de gemeente Renkum in verhouding tot vergelijkbare gemeenten?
2. Hoe verhouden de tarieven voor de verschillende leges zich in de gemeente Renkum ten opzichte van referentiegemeenten?
3. Hoe verhoudt de kostendekkendheid van de legesbaten zich in de gemeente Renkum ten opzichte van die in referentiegemeenten?
4. Hoe hoog zijn de uitgaven voor voorzieningen in de gemeente Renkum in verhouding tot vergelijkbare gemeenten?
5. Hoe verhouden de uitgaven voor voorzieningen in de gemeente Renkum zich tot de lastendruk?
6. Hoe verhouden de uitgaven voor de voorzieningen zich tot de daadwerkelijk geboden voorzieningen?
7. Hoe is de inwonersbeoordeling over voorzieningen in de gemeente Renkum in verhouding tot referentiegemeenten?
8. In hoeverre hangt de inwonersbeoordeling voor voorzieningen samen met de uitgaven aan die voorzieningen?

1.3 Onderzoeksmethode

In dit verkennend onderzoek wordt een inzicht gegeven in de legeskosten en verhouding tussen legeskosten en voorzieningen in de gemeente Renkum. Hiervoor gebruiken we beschrijvende statistiek, kwantitatieve gegevens die de situatie in de gemeente Renkum weergeven. Om de resultaten te kunnen duiden en de getallen in perspectief te plaatsen vergelijken wij de gemeente Renkum met andere gemeenten. Afhankelijk van de beschikbare data worden drie verschillende vergelijkingen gemaakt:

- met Gelderse gemeenten (het Gelderse gemiddelde);
- met 'soortgenoten' (het Nederlandse gemiddelde van gemeenten met eenzelfde sociale structuur en centrumfunctie);
- met vijf specifieke referentiegemeenten die op meerdere aspecten een sterke gelijkenis met de gemeente Renkum vertonen. Deze gemeenten zijn Epe, Ermelo, Nijkerk, Rheden en Utrechtse Heuvelrug.

Bij de vergelijking van de legestarieven en het voorzieningenniveau richten we ons op de volgende leges en lasten:

- leges voor burgerzaken;
- leges voor bouwvergunningen;
- heffingen afvalstoffen;
- heffingen riool;
- onroerendezaakbelasting.

Er is gekozen voor deze leges, heffingen en belasting omdat deze de meest voorkomende en herkenbare gemeentelijke lasten zijn. Vanuit openbare bronnen zijn de gewenste vergelijkingen met betrekking tot deze leges goed te maken. Door de vergelijking tussen deze leges, heffingen en belasting ontstaat een goede indruk van de gemeentelijke lasten in het algemeen.

Deze lasten worden vervolgens vergeleken met de uitgaven voor de volgende voorzieningen:

- onderwijs;
- bibliotheek;
- sport (overig);
- sportvelden en -terreinen;
- kunst;
- musea;
- openbaar groen en openluchtrecreatie.

Ook voor deze voorzieningen geldt dat de uitgaven die gemeenten hiervoor doen op basis van openbare bronnen goed te vergelijken zijn.

Hoewel de vergeleken leges, heffingen, belastingen en voorzieningen niet uitputtend zijn, geven ze tezamen een goede indruk van de hoogte van de gemeentelijke lasten en het aangeboden voorzieningenniveau per inwoner.

Naast de kwantitatieve vergelijking tussen lasten voor inwoners aan de ene kant en de gemeentelijke uitgaven aan de andere kant, wordt ook de inwonersbeoordeling van de geboden voorzieningen in beeld gebracht.

Gegevens over de gemeentelijke uitgaven zeggen immers nog niet direct iets over de kwaliteit van de geboden voorzieningen en de beleving daarbij van inwoners. Met een vergelijking van het inwonersoordeel over de geboden voorzieningen kan het niveau van die voorzieningen worden geduid.²

Voor het onderzoek is gebruikgemaakt van gegevens uit verschillende bronnen. Veel gegevens over leges en voorzieningen zijn afkomstig van de begrotingsanalyse database van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Daarnaast is ook gebruik gemaakt van de Elsevier ranglijst van De Beste Gemeenten van Nederland. Naast deze secundaire bronnen is er specifieke informatie over leges en voorzieningen opgevraagd bij de vijf referentiegemeenten. Een overzicht van de bestudeerde bronnen treft u aan in bijlage 1. De gegevens die gebruikt zijn in het onderzoek komen uit 2012, tenzij anders vermeld.

1.4 Leeswijzer

Dit rapport is als volgt opgezet:

- In de inleiding worden de aanleiding, onderzoeksvragen, methode en opzet van het rapport uiteengezet;
- Hoofdstuk 2 gaat in op leges;
- Hoofdstuk 3 vergelijkt het niveau van de geboden voorzieningen;
- Hoofdstuk 4 gaat in op de samenhang tussen uitgaven, voorzieningen en inwonersoordeel.
- Hoofdstuk vijf geeft een beschouwing van de tarieven van de leges in relatie tot wat de inwoners van de gemeente Renkum daarvan terugzien, met name in het voorzieningenniveau. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de conclusie of een nader onderzoek naar de leges al dan niet wenselijk is.

² Zonder een uitputtende analyse van de daadwerkelijke kwaliteit van de voorzieningen, omdat deze buiten de reikwijdte van het onderzoek valt.

Gemeentelijke leges en voorzieningen

2.1 Wat zijn leges, waarom worden deze geïnd?

Leges zijn betalingen door inwoners of organisaties in de kosten van dienstverlening voor de individueel aanwijsbare prestatie door de gemeente. Het mogen heffen van leges is bepaald in onder meer de Gemeentewet³. Wettelijk mogen leges maximaal kostendekkend zijn. Dit betekent dat de hoogte van een leges nooit hoger mag zijn dan de daadwerkelijke kosten die de gemeente maakt om het betreffende product of de dienst te leveren. Gemeenten mogen op de leges dus geen winst maken. Leges staan in principe los van andere gemeentelijke inkomsten en uitgaven.

Uit hoofde van de koppeling tussen de kosten die voor een product of dienst gemaakt worden en de leges die hiervoor geheven worden, zou er geen verband moeten zijn tussen de hoogte van de leges en het niveau van de door de gemeente geboden collectieve voorzieningen. In het kader van dit verkennende onderzoek wordt dit verband wel gelegd, in die zin dat wordt nagegaan of de tarieven van de leges in verhouding zijn met datgene wat de inwoner daarvoor terugziet, omdat deze verhouding in de beleving van de inwoner wel degelijk een rol kan spelen wanneer gezegd wordt dat “de gemeente Renkum een dure gemeente is”. Op grond van de wetgeving kan dit dus alleen in de beleving van de betrokkene het geval zijn, formeel is er geen relatie.

Elke gemeente kan zelf de legestarieven vaststellen, er zijn geen landelijke tarieven. Zelfs binnen een gemeente kunnen tarieven naar gelang bijvoorbeeld een tijdstip in de week nog verschillen. Wel gelden er voor enkele leges landelijk vastgestelde maximum tarieven. Gemeenten mogen lagere leges heffen. De gemeenteraad stelt de hoogte van de leges vast in de legesverordening. Dit doen gemeenten elk jaar rond december.

2.2 Welke leges zijn er?

Veel voorkomende diensten of producten waarvoor leges worden geheven, zijn:

- voor het voltrekken van een huwelijk;
- voor het verstrekken van een paspoort of rijbewijs;
- voor het verstrekken van een vergunning;
- voor een bouwvergunning.

De meest voorkomende leges zijn de leges ‘burgerzaken’. De belangrijkste hiervan zijn de uitgifte van paspoorten en rijbewijzen, maar ook leges voor trouwplechtigheden, uittreksels uit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) etc.

³ Hoofdstuk XV van de Gemeentewet (artikel 216 Gemeentewet e.v.)

Voor deze leges wordt vrijwel altijd een vast bedrag per product gerekend. Doordat gemeenten voor deze leges een vast bedrag rekenen, is het mogelijk om de hoogte van deze leges tussen verschillende gemeenten te vergelijken.

Een ander veel voorkomend type leges, is de leges voor bouwvergunningen. Voor de aanvraag van een bouwvergunning moeten inwoners ook leges betalen.

Deze leges kunnen op verschillende manieren worden berekend. Een vast bedrag is mogelijk, maar ook een percentage van de aanneemsom als legesbedrag is mogelijk. Ook is het mogelijk dat er gebruik wordt gemaakt van een staffelverdeling, waarbij sprake is van een verdeling van de leges in een aantal oplopende schalen. De indeling in de schalen is daarbij afhankelijk van de omvang van de aanneemsom, of van het bouwvolume van het gebouw waarvoor een bouwvergunning wordt aangevraagd.

Omdat gemeenten verschillende manieren hanteren om deze leges te berekenen, zijn deze leges minder makkelijk te vergelijken tussen gemeenten.

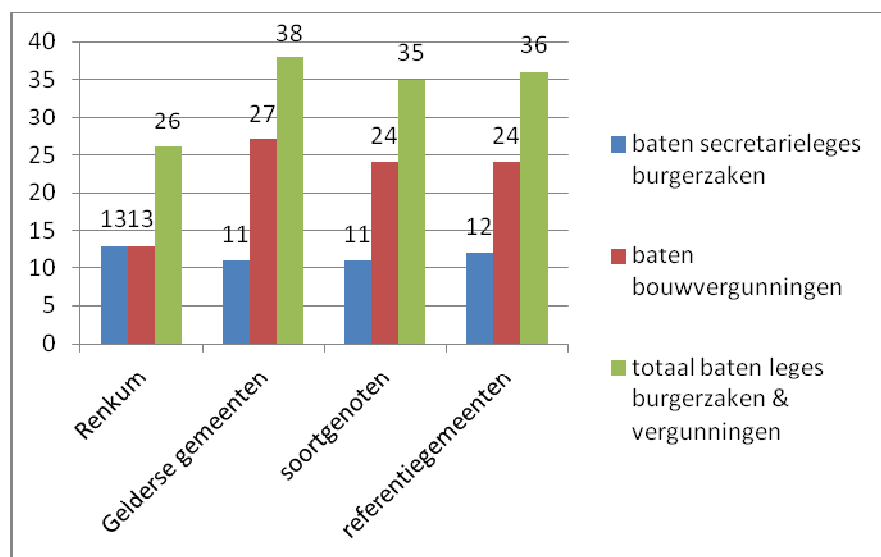
Vergelijking leges

In dit hoofdstuk vergelijken wij de legesinkomsten in de gemeente Renkum met die van vergelijkbare gemeenten. Deze vergelijking maken we met gemeenten in Gelderland, gemeenten met een soortgelijke sociaal-maatschappelijke structuur en centrumfunctie (soortgenoten), en de vijf geselecteerde referentiegemeenten. Door de legesinkomsten in de gemeente Renkum te vergelijken met deze andere gemeenten kunnen we beoordelen of de legesinkomsten in de gemeente Renkum daadwerkelijk hoger liggen dan elders. Dit geeft aan of de gemeente Renkum voor haar inwoners een relatief dure of goedkope gemeente is.

Het hoofdstuk gaat achtereenvolgens in op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe hoog zijn de legesinkomsten in de gemeente Renkum in verhouding tot vergelijkbare gemeenten?
- Hoe verhouden de tarieven voor de verschillende leges in de gemeente Renkum zich ten opzichte van de vijf referentiegemeenten?
- Hoe verhoudt de kostendekkendheid van de legesbaten in de gemeente Renkum zich ten opzichte van die in de vijf referentiegemeenten?

3.1 Algemene vergelijking legesbaten

Grafiek 1: vergelijking legesbaten

De legesinkomsten zijn het resultaat van het legestartief en het aantal keren dat de leges geheven zijn. Voor wat betreft de leges burgerzaken zijn deze inkomsten te relateren aan het aantal inwoners van een gemeente.

In vergelijking tot andere gemeenten liggen de legesbaten in de gemeente Renkum laag (uitgedrukt in opbrengsten in euro's per inwoner). De legesbaten voor burgerzaken en bouwvergunningen samen bedragen in de gemeente Renkum 26 euro per inwoner per jaar. Voor het gemiddelde van de gemeenten in Gelderland ligt dit op 38 euro per jaar. Dat is 46 procent hoger dan in de gemeente Renkum.

Voor Nederlandse gemeenten met een soortgelijke sociaal-maatschappelijke structuur en centrumfunctie als die van de gemeente Renkum is eenzelfde beeld zichtbaar. Hier liggen de gemiddelde legesbaten op 35 euro per inwoner per jaar, oftewel 35 procent hoger dan in de gemeente Renkum.

Ook een vergelijking met de vijf geselecteerde referentiegemeenten toont hetzelfde beeld. In de vijf referentiegemeente liggen de legesbaten per inwoner op 36 euro per jaar. Dat is 38 procent hoger dan in de gemeente Renkum.

Bij de genoemde verschillen moet een belangrijke kanttekening worden geplaatst. Het verschil in de hoogte van de legesbaten is namelijk het gevolg van lagere baten voor bouwvergunningen. De inkomsten uit bouwvergunningen zijn in het algemeen gerelateerd aan de in/uitbreiding- en (ver)nieuwbouwsituatie in iedere gemeente. Gemeenten met (grote) nieuwbouwprojecten zullen hogere legesinkomsten uit bouwvergunningen hebben dan gemeenten waar weinig (grote) nieuwbouwprojecten plaatsvinden.

In dit opzicht vertoont de gemeente Renkum een interessant verschil met de vergelijkingsgemeenten. In de gemeente Renkum bedragen de baten uit bouwvergunningen 13 euro per inwoner per jaar. Het gemiddelde voor de Gelderse gemeente ligt op meer dan het dubbele: 27 euro per inwoner per jaar. Ook gemeenten met een soortgelijke sociaal-maatschappelijke structuur en centrumfunctie hebben met 24 euro per inwoner per jaar een bijna twee maal zo hoog inkomen uit bouwvergunningen. Met 25 euro per inwoner per jaar geldt dit ook voor de vijf geselecteerde referentiegemeenten.

De vraag waar dit door komt, is in het kader van dit (voor)onderzoek niet te beantwoorden. Indien het belangrijk wordt gevonden om hier meer zicht op te krijgen kunnen de legesinkomsten in een vervolg onderzoek worden vergeleken met de omvang en aard van de bouwvergunningverlening.

In tegenstelling tot de tarieven voor bouwvergunningen liggen de legesbaten voor burgerzaken in de gemeente Renkum iets hoger dan in andere gemeenten. Met 13 euro per inwoner per jaar liggen de legesbaten voor burgerzaken 2 euro hoger dan het Gelderse gemiddelde van 11 euro per inwoner per jaar. Ook in vergelijking met soortgenoten (11 euro per inwoner per jaar) en de vijf referentiegemeente (12 euro per inwoner per jaar) liggen de legesbaten voor burgerzaken in de gemeente Renkum enigszins hoger.

3.2 Legestarieven in vergelijking tot de vijf referentiegemeenten

Voor de vergelijking van legestarieven hebben we 15 leges gekozen die goed vergelijkbaar zijn. Niet alle leges worden namelijk door alle gemeenten op dezelfde manier berekend. Bij sommige leges gaat het om staffelverdelingen of percentages van de aanneemsom, al dan niet in combinatie met een vast bedrag.⁴ Deze leges laten zich dus niet eenvoudig over de verschillende gemeenten vergelijken.

De hieronder weergegeven leges worden in alle vijf gemeenten op eenzelfde manier per product of dienst toegerekend.

⁴ In hoofdstuk 2 is kort uiteengezet wat deze staffelverdelingen en percentages van de aanneemsom inhouden.

leges	Utrechtse						Gemidd.
	Renkum	Epe	Ermelo	Nijkerk	Rheden	Heuvelrug	5 ref. gem.
standaard huwelijksceremonie							
doordeweekse dag	250	256	350	319	311	375	322
standaard huwelijks ceremonie							
zaterdag	442	716	405	636	529	535	564
paspoort	48,70	48,70	48,70	48,70	52,10	29,10	45,45
rijbewijzen	45,80	38,05	36	36,70	43,30	42,30	39,25
uitreksel GBA	9,30	7,40	5,80	7,30	9,45	11,80	8,35
verklaring omtrent het gedrag	30,05	30,05	30,05	30,05	30,05	30,80	30,20
bewijs van in leven zijn	11,80	6,15	5,80	7,30	9,45	11,80	8,10
vergunning kansspel apparaat (één app.)	234	56,50	56,50	56,50	56,50	57,90	56,80
ontheffing reglement							
verkeersregels en							
verkeerstekens	18,60	212	31	63	31	46,15	76,60
planologisch strijdig gebruik:							
binnenplanse afwijking	416	139	150	218	76	615	239,6
planologisch strijdig gebruik:							
buitenplanse kleine afwijking	416	231	150	436	76	615	301,60
omgevingsvergunning							
uitweg/inrit	36,10	233	220	0	154	0	121,40
omgevingsvergunning							
natuurbeschermingswet	310	370	80	218	154	1025	369,4
omgevingsvergunning Flora en							
Faunawet	310	324	80	218	154	256	206,4
wijziging omgevingsvergunning							
als gevolg van wijzigingen							
project	207	92,30	140	218	154	153,75	151,60
vergunning drank- en							
horecawet	262	370	240	160	381	472,80	377,15

Tabel 1: vergelijking legestarieven

Tabel 1 geeft aan dat, wat betreft leges die op dezelfde manier worden toegerekend, de legestarieven in gemeente Renkum voor 9 van de 15 vergeleken leges hoger zijn dan het gemiddelde van de referentiegemeenten.

De vraag waarom de gemeente Renkum, bijvoorbeeld voor de leges vergunning kansspelapparaat of een ontheffing reglement verkeersregels en verkeerstekens, duidelijk hogere of duidelijk lagere legestarieven hanteert, behoort niet tot het bestek van dit verkennende onderzoek.

Illustratief voor de hogere legestarieven zijn de verschillen in de tarieven voor rijbewijzen en GBA-uittreksels tussen de gemeente Renkum en de vijf referentiegemeenten. Zoals uit tabel 2 valt af te lezen liggen de legestarieven voor een rijbewijs in gemeente Epe en gemeente Utrechtse Heuvelrug iets hoger dan in de gemeente Renkum. In gemeente Rheden liggen de tarieven iets lager en in gemeente Ermelo en gemeente Nijkerk zijn de tarieven flink lager dan in de gemeente Renkum. Ook de legestarieven voor een uittreksel uit het GBA liggen in de gemeente Renkum hoger dan in gemeente Epe, gemeente Ermelo en gemeente Nijkerk.

De tarieven zijn vergelijkbaar met die van gemeente Rheden en alleen in gemeente Utrechtse Heuvelrug kost een uittreksel meer. Overigens mag een Nederlands paspoort in 2013 maximaal € 50,35 kosten.

	Renkum	Epe	Ermelo	Nijkerk	Rheden	Utrechtse Heuvelrug
legeskosten rijbewijs	45,80	47,55	36,00	36,70	43,30	51,80
legeskosten uittreksel GBA	9,30	7,40	5,80	7,30	9,45	11,80

Tabel 2: legeskosten rijbewijzen en uittreksels GBA

3.3 Kostendekkendheid legesbaten

	Renkum	Epe	Ermelo	Nijkerk	Rheden	Utrechtse Heuvelrug
uitgaven voor burgerzaken	38	28	28	32	62	45
legesbaten burgerzaken	13	8	9	18	11	14
Dekking in %%	34%	29%	32%	56%	18%	31%

Tabel 3: uitgaven en baten leges in € per inwoner

De kostendekkendheid van legesbaten is onderzocht aan de hand van de uitgaven en legesbaten voor burgerzaken. De uitgaven voor burgerzaken beslaan alle uitgaven die de gemeente maakt voor het uitvoeren van taken op het vlak van burgerzaken, dus zowel de directe personele inzet voor dienstverlening, alsook de overhead die aan deze post wordt toegerekend. Deze uitgaven worden door de gemeente als zodanig opgegeven ten behoeve van onder meer het CBS. De uitgaven voor burgerzaken minus de baten voor burgerzakenleges geven een beeld van de mate waarin de leges burgerzaken kostendekkend zijn.

Zoals uit de tabel kan worden afgelezen, zijn de leges burgerzaken in geen van de 6 gemeenten kostendekkend. In gemeente Nijkerk zijn de leges burgerzaken het meest kostendekkend (in absolute en relatieve zin). In de gemeente Renkum is het verschil tussen inkomsten en uitgaven met 25 euro per inwoner aanzienlijk groter dan in gemeente Nijkerk (14 euro per inwoner) en ook aanzienlijk hoger dan in gemeente Epe (20 euro) en gemeente Ermelo (19 euro).

Naar verhouding met de andere gemeenten, met uitzondering van gemeente Nijkerk en gemeente Rheden, is de kostendekking nagenoeg gelijk.

In absolute zin scoren gemeente Rheden en gemeente Utrechtse Heuvelrug slechter wat betreft de kostendekkendheid. Hier is het verschil tussen uitgaven voor burgerzaken en inkomsten uit leges burgerzaken respectievelijk 51 en 31 euro.

Vergelijking voorzieningen

In dit hoofdstuk wordt een vergelijking gemaakt tussen het voorzieningenniveau in de gemeente Renkum en in vergelijkbare gemeenten. We richten ons hierbij op een kwantitatieve vergelijking, waarbij de uitgaven voor de geboden voorzieningen met elkaar vergeleken worden.⁵

Tevens wordt de verhouding tussen voorzieningen en lasten geanalyseerd.

Het hoofdstuk geeft daarmee inzicht in het kwantitatieve niveau aan voorzieningen dat door de gemeente Renkum wordt geboden in verhouding tot vergelijkbare gemeenten.

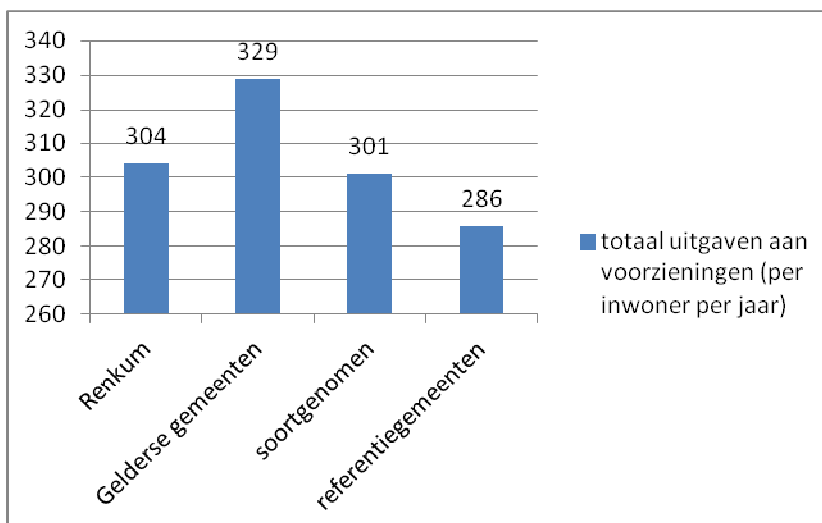
Verder geeft het hoofdstuk ook aan of inwoners van de gemeente Renkum meer moeten betalen voor hun voorzieningen dan inwoners van vergelijkbare gemeenten.

In het hoofdstuk wordt zodoende antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe hoog zijn de uitgaven voor voorzieningen in de gemeente Renkum in verhouding tot vergelijkbare gemeenten?
- Hoe verhouden de uitgaven voor voorzieningen in de gemeente Renkum zich tot de lastendruk?

4.1 Vergelijking uitgaven aan voorzieningen

De uitgaven voor voorzieningen zijn in de gemeente Renkum vergelijkbaar met die van gemeenten met eenzelfde sociaal-maatschappelijke structuur en centrumfunctie, de zogenaamde soortgenoten. Grafiek 2 toont dat de gemeente Renkum in totaal 304 euro per inwoner per jaar uitgeeft aan voorzieningen voor sport, cultuur, onderwijs, openbaar groen en bibliotheken. Soortgenoten geven gemiddeld 301 euro per inwoner per jaar aan deze voorzieningen. Vergeleken met soortgelijke gemeenten geeft de gemeente Renkum dus 1 procent meer uit aan voorzieningen. Dit verschil is verwaarloosbaar.

Grafiek 2: totaal uitgaven aan voorzieningen

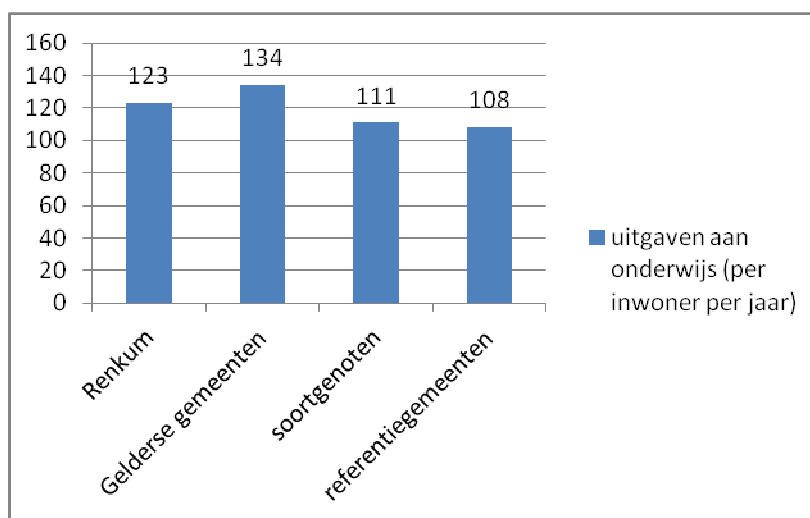
⁵ Een kwantitatieve vergelijking van voorzieningen kent beperkingen omdat de kwaliteit van de geboden voorzieningen niet in beeld wordt gebracht. Een diepgaande kwalitatieve vergelijking valt echter buiten de scope van dit verkennende onderzoek. Wel geeft de inwonersbeoordeling uit hoofdstuk 5 hierin enig inzicht.

De verschillen ten opzichte van andere Gelderse gemeenten en de vijf referentiegemeenten vallen meer op. Vergeleken met het gemiddelde in Gelderland geeft de gemeente Renkum minder uit aan voorzieningen. Gemiddeld genomen geven de Gelderse gemeente 329 euro per inwoner per jaar uit voor sport, cultuur, onderwijs en bibliotheek. Dat is een verschil van 8% ten opzichte van de gemeente Renkum. Dit verschil wordt waarschijnlijk veroorzaakt door afwijkingen in centrumfunctie met grote steden als Arnhem, Nijmegen, Apeldoorn, en Ede.

Vergeleken met de vijf referentiegemeenten geeft de gemeente Renkum 6% meer uit aan voorzieningen.

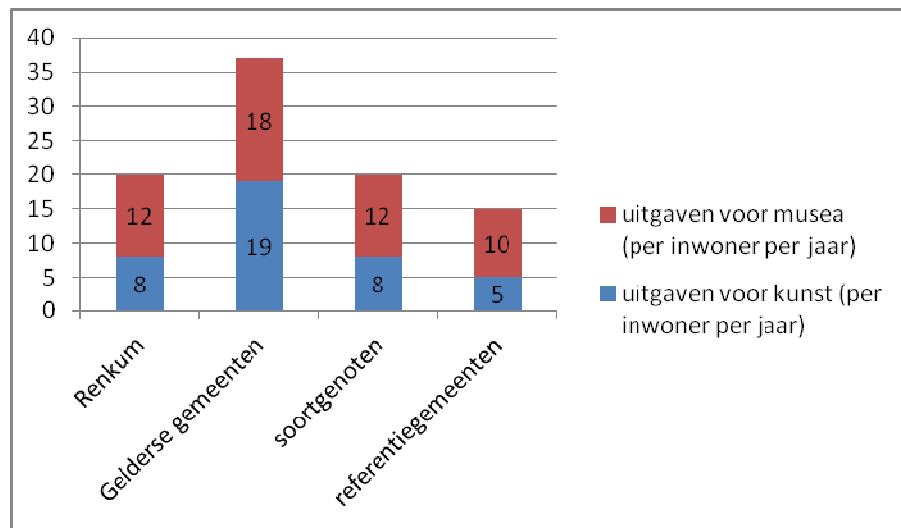
Het verschil tussen de gemeente Renkum en het Gelderse gemiddelde wordt vooral zichtbaar wanneer de uitgaven voor onderwijs worden vergeleken. Deze uitgaven voor onderwijs omvatten onderwijshuisvesting, uitgaven voor onderwijsbegeleiding, en uitgaven voor godsdienstige of levensbeschouwelijke vorming in het openbaar primair onderwijs. De gemeente Renkum geeft 123 euro per inwoner per jaar uit aan onderwijs. Het gemiddelde in Gelderland ligt met 134 euro hoger.

In orde van grootte is eenzelfde zichtbaar ten opzichte van de referentiegemeenten en de soortgenoten, zij het dat de referentiegemeenten (108 euro per inwoner per jaar) en de soortgenoten (111 euro) duidelijk minder aan onderwijs uitgeven dan de gemeente Renkum. De gemeente Renkum zit hier dus tussen het Gelderse gemiddelde en de referentiegemeenten en soortgenoten in.

Grafiek 3: uitgaven voor onderwijs

Ook op de uitgaven voor cultuur is het verschil tussen de gemeente Renkum en het Gelderse gemiddelde duidelijk te zien. De Gelderse gemeente geven gemiddeld 19 euro per inwoner per jaar uit aan kunst en 18 euro per inwoner per jaar aan musea terwijl de gemeente Renkum 8 euro per inwoner per jaar besteedt aan kunst en 12 euro per inwoner per jaar aan musea. In totaal geven de Gelderse gemeenten dan ook bijna het dubbele uit aan kunst. Hierin wijkt het Gelderse gemiddelde dus duidelijk af van de uitgaven van de gemeente Renkum. De afwijking met het Gelderse gemiddelde is ook vele malen groter dan de verschillen met de soortgenoten en de vijf referentiegemeenten. Vergeleken met soortgenoten geeft de gemeente Renkum precies evenveel uit, terwijl het verschil met de vijf referentiegemeenten vijf euro per inwoner per jaar is, oftewel 25% meer.

Grafiek 4: uitgaven voor musea en kunst

4.2 Verhouding tussen voorzieningen en lastendruk

Niet alleen het niveau van de geboden voorzieningen, maar ook de verhouding tussen voorzieningen en lastendruk is van belang. Om de verhouding tussen de uitgaven voor voorzieningen en de leges en de lastendruk inzichtelijk te maken, kunnen ratiogetallen goed worden gebruikt. Een ratiogetal toont de omvang van twee bedragen ten opzichte van elkaar. Hier gaat het om de omvang van de lasten voor de inwoner (aan leges, heffingen en ozb) ten opzichte van de uitgaven voor voorzieningen door de gemeente.

De getallen tonen dus hoeveel de inwoner als uitgaven voor de voorzieningen terugkrijgt voor de betaalde lasten. Hierbij is op grond van de wettelijke uitgangspunten voor leges, zoals verwoord in hoofdstuk 2, duidelijk dat er geen één op één koppeling kan worden gelegd tussen de legestarieven en -inkomsten en de uitgaven voor voorzieningen. Wel geeft dit meer beeld aan de beleving dat de gemeente Renkum 'duur' is voor haar inwoners en met welke lasten dit eventueel verband houdt.

Verskillende ratiogetallen zijn mogelijk:

- de omvang van de legesinkomsten ten opzichte van de uitgaven voor voorzieningen;
- de omvang van ozb ten opzichte van voorzieningen; en
- de omvang van legeskosten plus ozb ten opzichte van voorzieningen.

Met deze getallen kan vervolgens een vergelijking worden gemaakt met de vijf referentiegemeenten. De ratio's tonen in kwantitatieve zin aan, in welke gemeente de inwoner het meeste waar voor zijn geld krijgt.⁶ Hoe lager de ratio, hoe lager de lasten ten opzichte van de gemeentelijke uitgaven voor voorzieningen, dus hoe meer waar de inwoner voor zijn geld krijgt.

⁶ In de zin van uitgaven aan voorzieningen omdat de ratiogetallen gebaseerd zijn op een vergelijking van de lasten en de uitgaven voor voorzieningen. De uitgaven voor voorzieningen geven echter geen volledig beeld van de kwaliteit van de geboden voorzieningen. De getallen moeten daarom ook als een kwantitatieve indicatie van het geboden voorzieningenniveau worden gezien. Een beoordeling van de kwaliteit van de geboden voorzieningen valt buiten de scope van dit verkennende onderzoek, alleen de inwonersbeoordeling uit hoofdstuk 5 geeft hiervoor een indicatie.

Zo betekent een ratio van 0,2 dat de inwoner voor iedere 20 cent aan afgedragen lasten (leges en/of ozb) 1 euro aan voorzieningen terugkrijgt.

Een ratio van 0,7 betekent echter dat de inwoner voor iedere euro aan voorzieningen 70 cent aan lasten moet afdragen.

De ratio van 0,7 is dus minder gunstig dan de ratio van 0,2. Oftewel: hoe lager de ratio in de onderstaande tabel, hoe gunstiger de verhouding tussen lasten en voorzieningen is voor de inwoners.

	Renkum	Gelderse gemeenten	soortgenoten	referentie gemeenten
ratio totaal leges / voorzieningen	0,09	0,12	0,12	0,13
Ratio leges burgerzaken / voorzieningen	0,043	0,033	0,037	0,042
ratio ozb / voorzieningen	0,64	0,6	0,54	0,58
ratio (leges burgerzaken + ozb) / voorzieningen	0,69	0,64	0,58	0,62
Ratio (afvalstoffenheffing + rioollasten) / voorzieningen	0,66	0,48	0,67	0,55
Ratio (leges burgerzaken + ozb + afvalstoffen + rioollasten) / voorzieningen	1,34	1,12	1,24	1,17

Tabel 2: ratiogetallen⁷

Uit tabel 2 valt af te lezen dat, hoewel de gemeente Renkum volgens grafiek 2 (paragraaf 4.1 totaal uitgaven aan voorzieningen) vergeleken met de referentiegemeenten meer uitgeeft aan het voorzieningenniveau, inwoners van de gemeente Renkum hier meer voor moeten betalen. Dit blijkt uit de ratio van leges burgerzaken plus OZB ten opzichte van voorzieningen. Deze ratio ligt in de gemeente Renkum met 0,69 wat hoger dan in andere gemeenten. Het Gelderse gemiddelde is 0,64, terwijl de ratio van de soortgenoten op 0,58 ligt, en ook de ratio voor de vijf referentiegemeenten ligt met 0,62 lager. Inwoners van de gemeente Renkum moeten dus verhoudingsgewijs meer betalen in relatie tot de gedane uitgaven voor de voorzieningen.

Deze, naar verhouding, hoge lastendruk wordt niet veroorzaakt door hoge leges in het algemeen. Met een ratio van 0,09 ligt de totale lastendruk voor leges in de gemeente Renkum laag ten opzichte van andere gemeenten. Alle vergelijkingsgemeenten hebben namelijk een ratio van meer dan 0,1. De totale legeslasten in de gemeente Renkum liggen dus relatief laag ten opzichte van de geboden voorzieningen. Zoals in paragraaf 3.1 aangegeven, ontvangt de gemeente Renkum echter relatief weinig leges uit aanvragen voor bouwvergunningen. Omdat het aantal aanvragen voor bouwvergunningen sterk samenhangt met de (ver)nieuwbouwsituatie in een gemeente levert dit een vertekend beeld op.

De tweede rij van tabel 2 geeft daarom een beter beeld: de verhouding tussen baten voor leges burgerzaken en de uitgaven aan voorzieningen. Uit deze verhouding wordt duidelijk dat de lastendruk voor leges burgerzaken in de gemeente Renkum wel hoger ligt ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. De gemeente Renkum heeft hier een ratio van 0,043.

Het Gelderse gemiddelde en het gemiddelde van de soortgenoten liggen hier met respectievelijk 0,033 en 0,037 lager.

⁷ De ratio's zijn berekend door de lasten (legesbaten en / of ozb) per inwoner per jaar te delen door de uitgaven voor voorzieningen per inwoner per jaar.

De verhouding tussen leges burgerzaken en voorzieningen voor de vijf referentiegemeenten ligt met een ratio van 0,042 dicht in de buurt van de gemeente Renkum.

De ratio van onroerend zaakbelasting en voorzieningen ligt in de gemeente Renkum hoger dan in andere gemeenten. De gemeente Renkum scoort hier met 0,64 duidelijk hoger dan zowel het Gelderse gemiddelde (0,6), de soortgenoten (0,54) en de vijf referentiegemeenten (0,58). Inwoners van de gemeente Renkum betalen dus relatief veel onroerende zaak belasting voor het gemeentelijke niveau van uitgaven aan voorzieningen.

Omdat de OZB opbrengsten per inwoner mede afhankelijk zijn van de gemiddelde WOZ waarde van de woningen en bedrijfspanden in de gemeenten is het goed om het percentage OZB te vergelijken met andere gemeenten om een goed beeld te krijgen van de lastendruk in verhouding tot de geboden voorzieningen. Een vergelijking met de vijf referentiegemeenten toont dat het OZB percentage in de gemeente Renkum flink hoger ligt dan in vergelijkbare gemeenten. Het OZB tarief voor woningen bedraagt in de gemeente Renkum 0,113 procent. Dit is een hoger tarief dan alle vijf referentiegemeenten. Alleen het tarief van gemeente Rheden komt met 0,1105 dicht in de buurt. De tarieven in de andere gemeente liggen allemaal onder de 0,1 procent, variërend van 0,081 in gemeente Epe tot 0,095 in gemeente Nijkerk.

	Renkum	Epe	Ermelo	Nijkerk	Rheden	Utrechtse Heuvelrug
tarief ozb woningen	0,113	0,081	0,0912	0,0952	0,1105	0,0864
tarief ozb niet-woningen	0,4018	0,2029	0,4054	0,2875	0,3309	0,2392

Tabel 3: ozb tarieven

Ook het OZB tarief van 0,4018 voor niet-woningen ligt in de gemeente Renkum hoog ten opzichte van de vijf referentiegemeenten. Alleen gemeente Ermelo hanteert met 0,4054 een iets hoger tarief. De vier andere gemeenten hanteren beduidend lagere tarieven die variëren tussen 0,2029 in gemeente Epe en gemeente 0,3309 in Rheden.

De lastendruk als gevolg van de OZB ligt in de gemeente Renkum dus daadwerkelijk hoger dan in de referentiegemeenten. Dit betekent dat de hogere ratio van OZB ten opzichte van voorzieningen in de gemeente Renkum niet slechts het gevolg is van hogere WOZ waarden; inwoners moeten ook verhoudingsgewijs meer OZB betalen.

Ook de verhouding tussen de heffingen voor afvalstoffen en riool en de geboden voorzieningen is in de gemeente Renkum relatief ongunstig. De ratio voor de gemeente Renkum is 0,66. Alleen de soortgenoten scoren hier met 0,67 iets hoger. Het Gelderse gemiddelde ligt aanzienlijk lager (0,48) en ook het gemiddelde van de vijf referentiegemeenten ligt flink lager (0,55).

Wanneer we de ratio voor de totale lastendruk in ogenschouw nemen zien we dat de lasten in de gemeente Renkum verhoudingsgewijs hoog liggen ten opzichte van de uitgaven aan voorzieningen. De totale inkomsten per inwoner uit leges burgerzaken, afvalstoffenheffingen en rioolheffingen en OZB liggen in de gemeente Renkum hoger dan de uitgaven voor voorzieningen per inwoner. Het ratiogetal van 1,34 geeft aan dat de lasten 34% hoger liggen dan de uitgaven aan voorzieningen.

Het Gelderse gemiddelde is met een ratio van 1,12 beduidend lager en ook de soortgenoten (1,24) en de vijf referentiegemeenten (1,17) scoren lager dan de gemeente Renkum. Met andere woorden: de inwoner krijgt in de gemeente Renkum minder waar in de vorm van uitgaven voor voorzieningen voor zijn geld. Uiteraard kan de inwoner in de gemeente Renkum daarvoor in de plaats wel andere vormen van dienstverlening en andere voorzieningen of kwaliteiten ontvangen.

De samenhang tussen uitgaven, voorzieningen en inwonersoordeel

Het niveau van lasten en voorzieningen is niet het enige wat telt. Uiteindelijk is vooral het inwonersoordeel over lasten, voorzieningen en de verhouding hiertussen van belang. Hierin zijn verschillende oordelen mogelijk. Inwoners kunnen bijvoorbeeld erg tevreden zijn over het voorzieningenniveau, maar niet over de hoge lasten en de verhouding tussen voorzieningen en lasten. Ook kan het zijn dat het voorzieningenniveau feitelijk hoog is vergeleken met andere gemeenten, maar dat de inwoners toch negatief oordelen over de geboden voorzieningen.

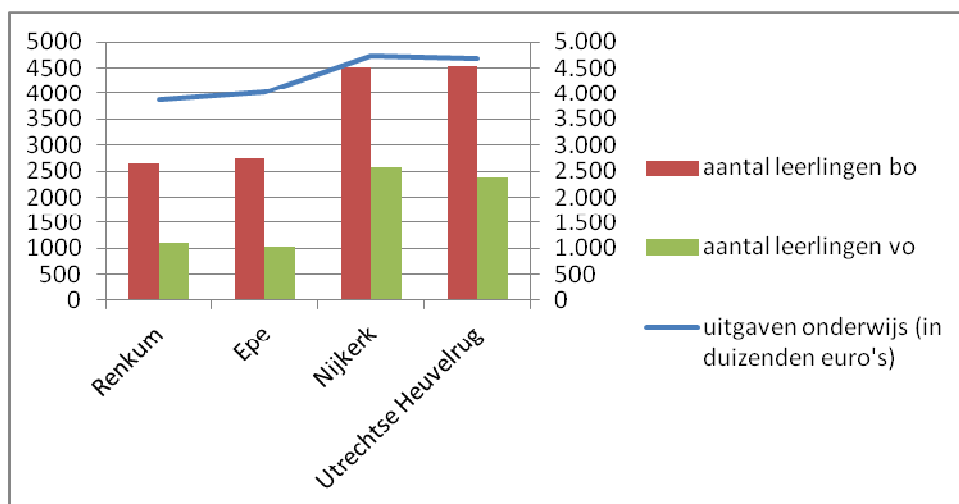
Om deze samenhang tussen voorzieningen, lasten en inwonersoordeel in kaart te brengen beantwoorden we in dit hoofdstuk de volgende drie onderzoeksvragen:

- Hoe verhouden de uitgaven voor de voorzieningen zich tot de daadwerkelijk geboden voorzieningen?
- Hoe is de inwonersbeoordeling over voorzieningen in de gemeente Renkum in verhouding tot de vijf gemeenten?
- In hoeverre hangt het inwonersoordeel voor voorzieningen samen met de uitgaven aan die voorzieningen?

5.1 Verhouding tussen uitgaven en voorzieningen

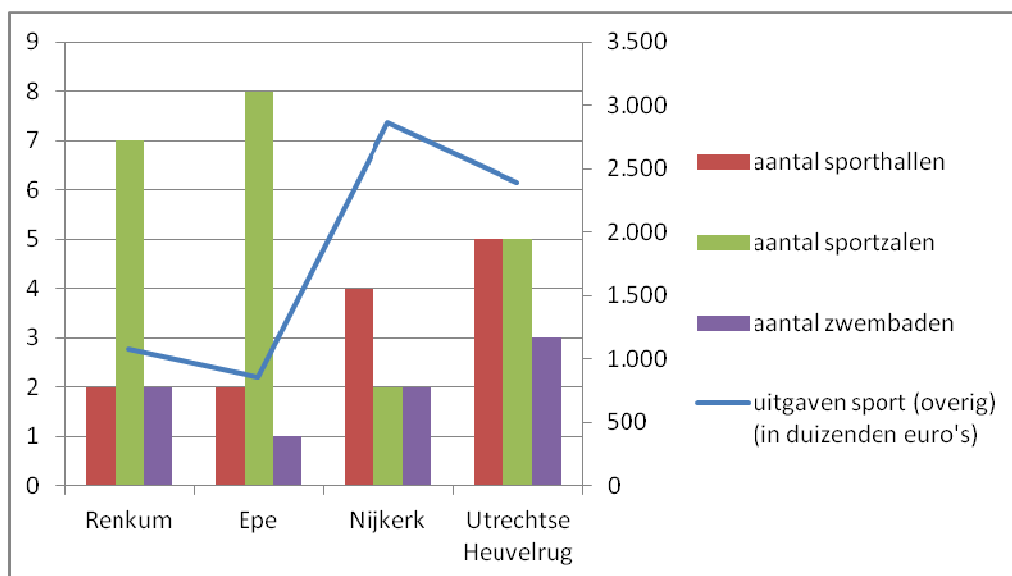
Er kan een verband worden verondersteld tussen de hoogte van de uitgaven aan voorzieningen en de kwantiteit of kwaliteit van de voorzieningen die een gemeente aanbiedt: hoe hoger de uitgaven, hoe meer voorzieningen er gerealiseerd zouden kunnen worden, of hoe beter de kwaliteit daarvan zouden kunnen zijn. Het is echter ook mogelijk dat er efficiency verschillen bestaan tussen gemeenten. Door bijvoorbeeld schaalvoordelen kan de ene gemeente voor een bepaald bedrag per inwoner meer voorzieningen aanbieden dan een andere gemeente. Ook kunnen er verschillen bestaan in de capaciteit van de gemeentelijke organisatie of maatschappelijke partners om voorzieningen te realiseren die leiden tot verschillen in voorzieningenniveau bij eenzelfde besteding. Om dit verschil in kaart te brengen moet de verhouding tussen uitgaven en voorzieningen worden geanalyseerd. We doen dit in deze paragraaf aan de hand van gegevens van de gemeente Renkum en drie van de vijf referentiegemeenten: Epe, Nijkerk en Utrechtse Heuvelrug.⁸

⁸ Door de gemeenten Rheden en Ermelo zijn de benodigde gegevens niet beschikbaar gesteld.

Grafiek 5: Uitgaven onderwijs vergeleken met aantallen leerlingen⁹

Voor onderwijs toont grafiek 5 een duidelijke relatie tussen de uitgaven voor onderwijs en de (kwantitatief) geboden voorzieningen. De blauwe lijn geeft de uitgaven voor onderwijs weer. Deze liggen in gemeente Nijkerk en gemeente Utrechtse Heuvelrug hoger dan in de gemeente Renkum en gemeente Epe. In gemeente Nijkerk en gemeente Utrechtse Heuvelrug liggen de aantallen leerlingen in het vo en bo ook hoger. De uitgaven en voorzieningen lijken dus met elkaar in overeenstemming.

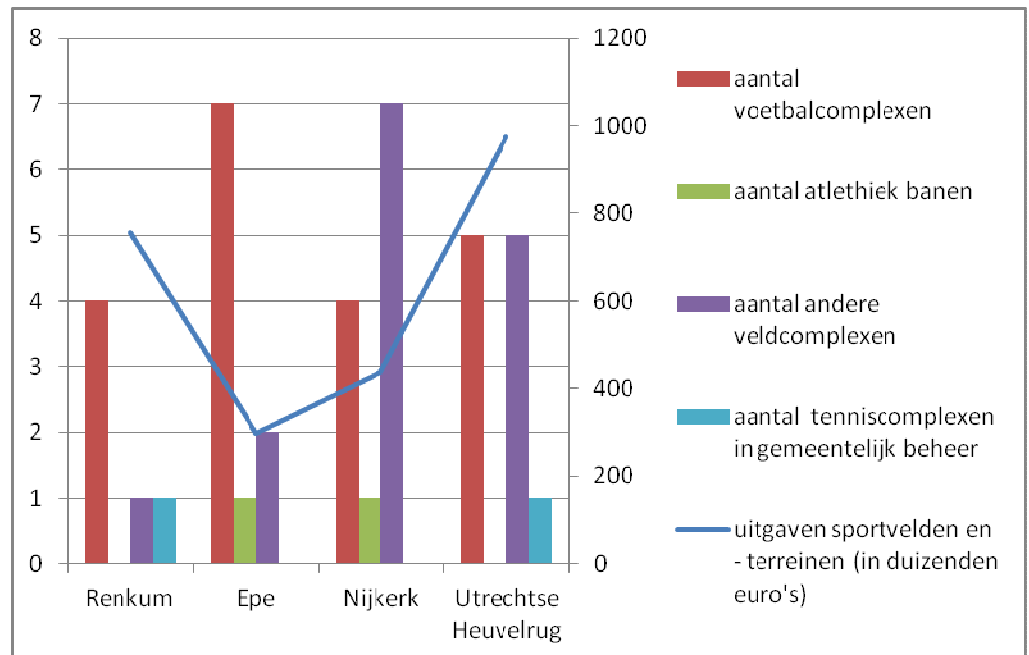

Grafiek 6: Uitgaven sport vergeleken met aantallen sportzalen, hallen, zwembaden

Grafiek 6 laat zien dat een verband tussen de uitgaven en geboden voorzieningen voor sport niet duidelijk is. De uitgaven voor sport (blauwe lijn) liggen in gemeente Nijkerk en gemeente Utrechtse Heuvelrug een stuk hoger dan in de gemeente Renkum en gemeente Epe. Hoewel gemeente Nijkerk en gemeente Utrechtse Heuvelrug in totaal meer sporthallen en zwembaden hebben dan de gemeente Renkum en gemeente Epe, hebben de gemeente Renkum en gemeente Epe weer veel meer sportzalen.

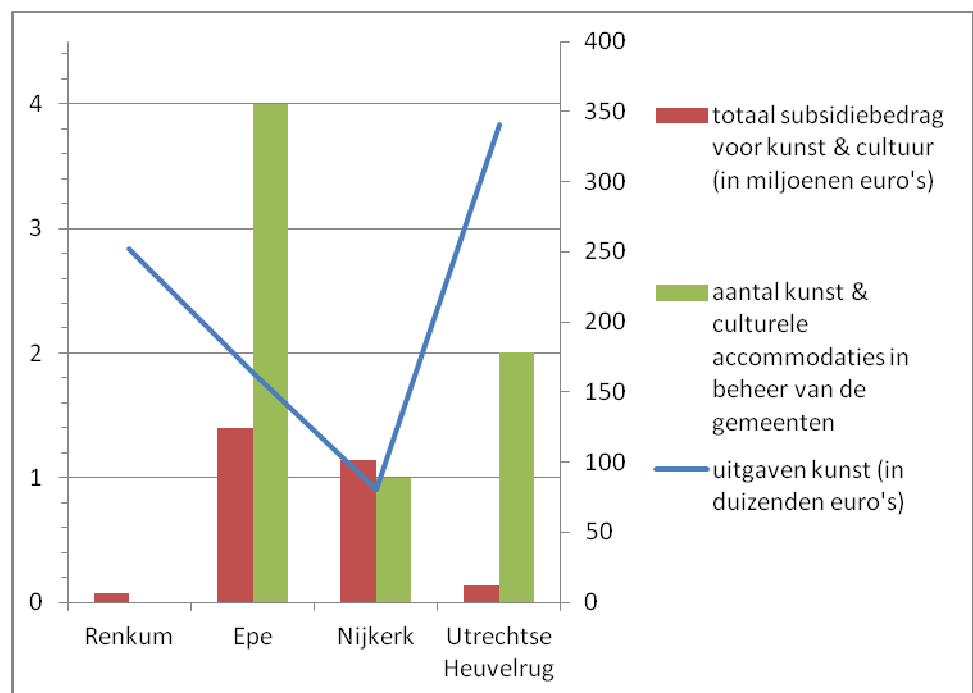
⁹ Op de linker-as de aantallen leerlingen in het voortgezet en basisonderwijs. Op de rechter-as de uitgaven aan onderwijs in duizenden euro's.

Sporthallen zijn natuurlijk 'duurder' dan sportzalen, maar of dat de weergegeven kostenverschillen representeert, is zo niet te zeggen. Een duidelijk verband is dus niet zichtbaar.

Grafiek 7: Uitgaven voor sportvelden vergeleken met aantallen voetbalvelden etc.

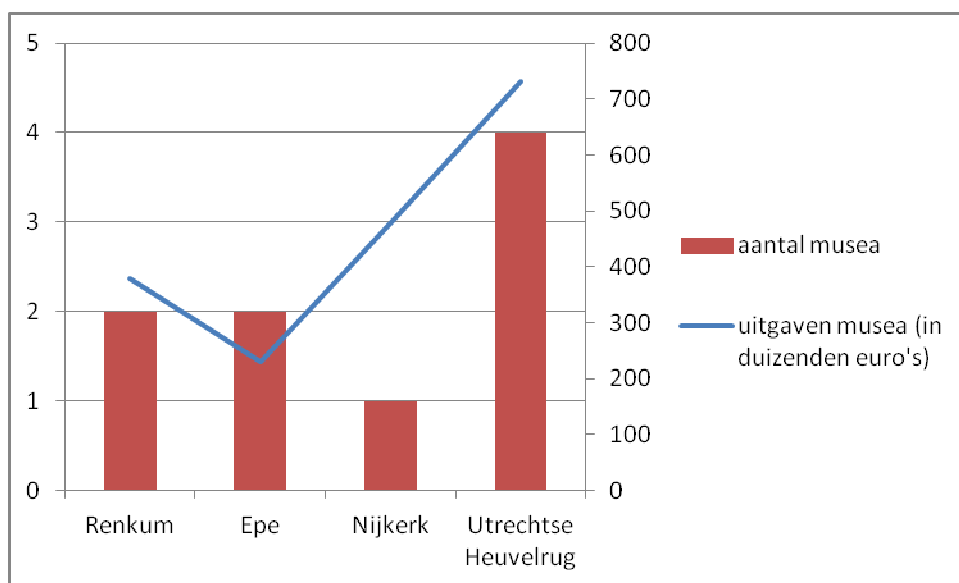
Ook voor sportvelden lijkt er geen duidelijk verband tussen uitgaven en voorzieningen te bestaan. De gemeente Renkum en gemeente Utrechtse Heuvelrug geven meer uit aan sportvelden dan gemeente Epe en gemeente Nijkerk. De gemeente Renkum heeft echter het kleinste aantal sportvelden, terwijl gemeente Nijkerk juist een heel hoog aantal sportvelden heeft.

Grafiek 8: Uitgaven voor kunst & cultuur vergeleken met het aantal kunst & cultuur faciliteiten in beheer van de gemeente, en totaal aan subsidiebedrag

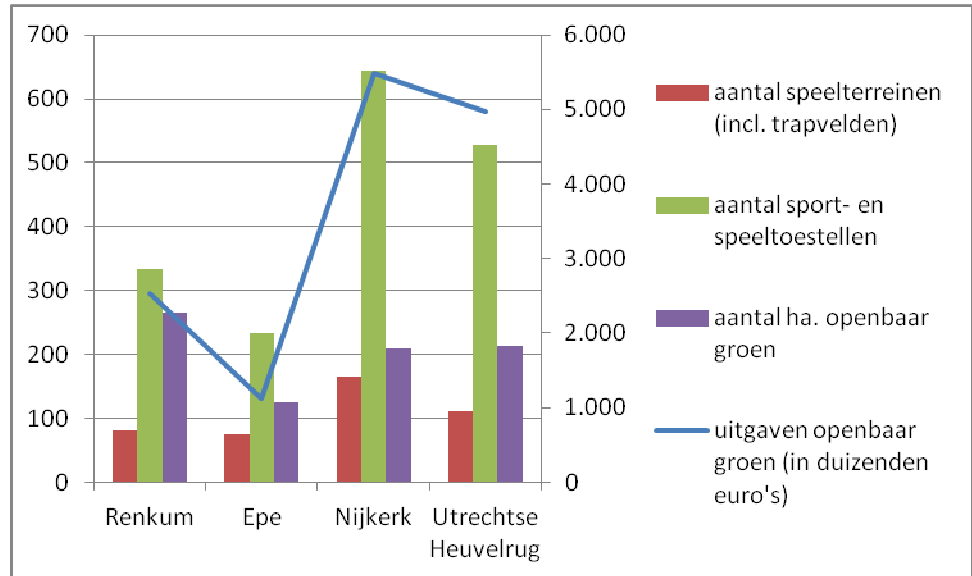
Wat betreft kunst & cultuur kan er geen conclusie worden getrokken wat betreft het verband tussen uitgaven en het uitgekeerde subsidiebedrag (de rode balk). Voor gemeente Epe en gemeente Nijkerk ligt het bedrag aan uitgekeerde subsidies boven de totale kosten voor kunst en cultuur. Er is hier dus sprake van een andere manier van toerekening van uitgaven aan het beleidsterrein kunst en cultuur.

Wat betreft het aantal culturele accommodaties lijkt er een beperkt positief verband te bestaan tussen de hoogte van de uitgaven en de geboden voorzieningen. Gemeente Nijkerk heeft het laagste aantal culturele accommodaties en geeft ook het laagste bedrag uit aan kunst en cultuur. De uitgaven in gemeente Utrechtse Heuvelrug en gemeente Epe liggen hoger en deze gemeenten hebben ook een groter aantal culturele accommodaties in beheer.

Grafiek 9: uitgaven voor musea vergeleken met het aantal musea

Op basis van de beschikbare gegevens over het aantal musea lijkt er voor de uitgaven aan musea geen verband te bestaan met de daadwerkelijk geboden voorzieningen. De gemeente met de hoogste uitgaven bezit ook het grootste aantal musea (gemeente Utrechtse Heuvelrug), maar de gemeente met het laagste aantal musea heeft de op één na hoogste uitgaven (gemeente Nijkerk). Zowel de gemeente Renkum als gemeente Epe besteden minder aan musea, maar zijn toch in staat meer musea te exploiteren. Hierbij moet de kanttekening worden gemaakt dat het aantal musea per gemeente een globale indicatie geeft van de daadwerkelijk geboden voorzieningen. Zo zullen ook de omvang van de musea, het aantal bezoekers, openingstijden, de aard van de collectie, etc. een rol spelen bij de uitgaven voor musea. Deze factoren zijn voor dit verkennende onderzoek niet onderzocht.

Grafiek 10: Uitgaven voor openbaar groen en recreatie vergeleken met aantal ha openbaar groen en aantal speelvelden en aantal sport- en speeltoestellen

Grafiek 10 toont dat er een positief verband is tussen de uitgaven voor openbaar groen en recreatie en de geboden voorzieningen. De drie gemeenten met het grootste aantal speelvelden en sport- en speeltoestellen en ha. openbaar groen hebben ook de hoogste uitgaven (De gemeente Renkum, gemeente Nijkerk, gemeente Utrechtse Heuvelrug) en de gemeente met de minste voorzieningen op dit vlak heeft hiervoor ook de laagste uitgaven (gemeente Epe).

5.2 Inwonersoordeel over de beschikbare voorzieningen

Naast het niveau van geboden voorzieningen in vergelijking tot soortgelijke gemeenten is het ook van belang te weten hoe de inwoners van de gemeente Renkum oordelen over de geboden voorzieningen. Om inzicht te krijgen in deze inwonersbeoordeling vergelijken wij in deze paragraaf het oordeel van inwoners van de gemeente Renkum met het oordeel van inwoners uit de vijf referentiegemeenten. We maken hiervoor gebruik van het inwonersoordeel uit het Elzevieronderzoek De Beste Gemeente van Nederland 2012.¹⁰ De resultaten van deze vergelijking zijn weergegeven in tabel 4.

	Renkum	Epe	Ermelo	Nijkerk	Rheden	Utrechtse Heuvelrug
Cultuur	+	-	-	-	+	+
Recreatie	-	0	+	0	+	0
Sport en fitness	+	--	0	0	0	+
Kinderpakket	++	-	+	+	++	+
Jongerenpakket	+	--	+	+	++	-

Tabel 4: inwonersoordeel over voorzieningen

¹⁰ Zie voor uitleg over de door Elsevier gebruikte methode: <http://www.elsevier.nl/Algemeen/nieuws/2012/6/Veelgestelde-vragen-bij-De-beste-gemeenten-ELSEVIER342480W/>.

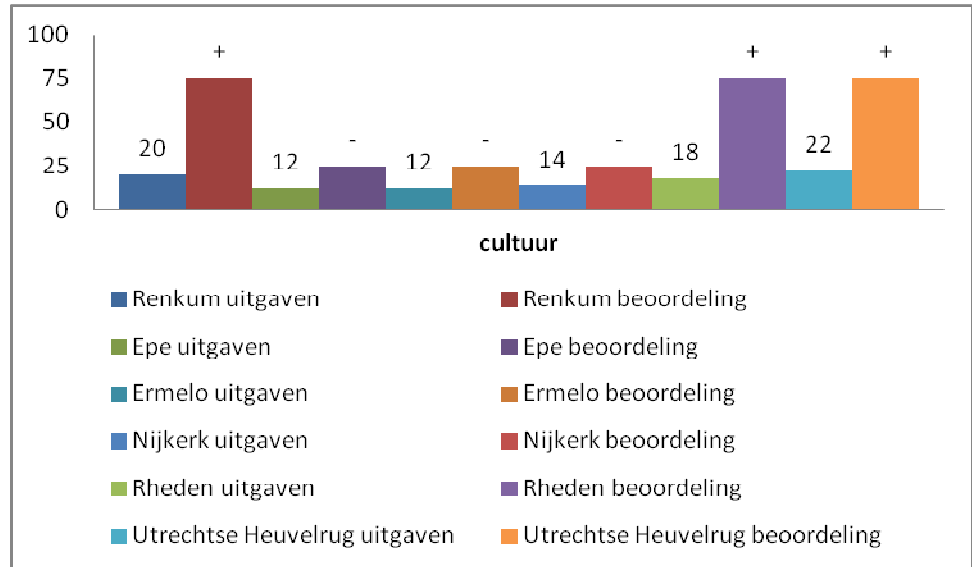
Vergeleken met de vijf referentiegemeenten wordt het beschikbare voorzieningenniveau in de gemeente Renkum en de nabije omgeving over het algemeen positief beoordeeld, alleen de gemeente Rheden scoort gemiddeld beter. Beoordelingen zijn beschikbaar voor de categorieën cultuur, recreatie, sport en fitness, kinderpakket en jongerenpakket. Deze categorieën komen niet geheel overeen met de eerder geanalyseerde voorzieningen, maar benaderen deze wel. De categorie cultuur kan worden gezien als een beoordeling voor de museum- en kunstvoorzieningen, recreatie kan worden gezien als een beoordeling voor openbaar groen en openluchtrecreatie, sport en fitness kan worden gezien als een gezamenlijke beoordeling voor sport en sportvelden, en de scores op kinderpakket en jongerenpakket tezamen kunnen worden gezien als een benadering voor de score op onderwijs.

Op drie van de vijf categorieën scoort de gemeente Renkum evengoed of beter dan de vijf referentiegemeenten. Dit zijn de met groen gemarkeerde categorieën Cultuur, Sport en Fitness en Kinderpakket. Op cultuur scoort de gemeente Renkum een beoordeling 'goed', net als gemeente Rheden en gemeente Utrechtse Heuvelrug. Gemeente Epe, gemeente Ermelo en gemeente Nijkerk scoren hier met een beoordeling 'slecht' beduidend minder goed. Op Sport en Fitness scoort de gemeente Renkum net als gemeente Utrechtse Heuvelrug een 'goed' terwijl gemeente Epe hier 'zeer slecht' scoort en de andere drie gemeenten een neutrale beoordeling hebben (niet goed, niet slecht). Op Kinderpakket scoort de gemeente Renkum samen met gemeente Rheden het hoogst ('zeer goed'), gemeente Ermelo, gemeente Nijkerk en gemeente Utrechtse Heuvelrug scoren hier 'goed' terwijl gemeente Epe met een beoordeling van 'zeer slecht' flink lager scoort. Op één categorie scoort de gemeente Renkum minder goed dan de vijf referentiegemeenten. Dit is de categorie die in tabel 4 met rood is gemarkeerd: recreatie. Als enige gemeente scoort de gemeente Renkum hier een slechte beoordeling waar de beoordeling voor de andere gemeenten varieert van neutraal tot goed. Op de categorie jongerenpakket (met geel gemarkeerd in tabel 4) scoort de gemeente Renkum vergelijkbaar met de referentiegemeenten. De gemeente Renkum heeft hier een beoordeling van 'goed', net als gemeente Ermelo en gemeente Nijkerk. Gemeente Rheden scoort hier 'zeer goed', terwijl gemeente Utrechtse Heuvelrug en gemeente Epe hier minder goed scoren met respectievelijk een slechte en een zeer slechte beoordeling.

5.3 Inwonersoordeel in verhouding tot uitgaven

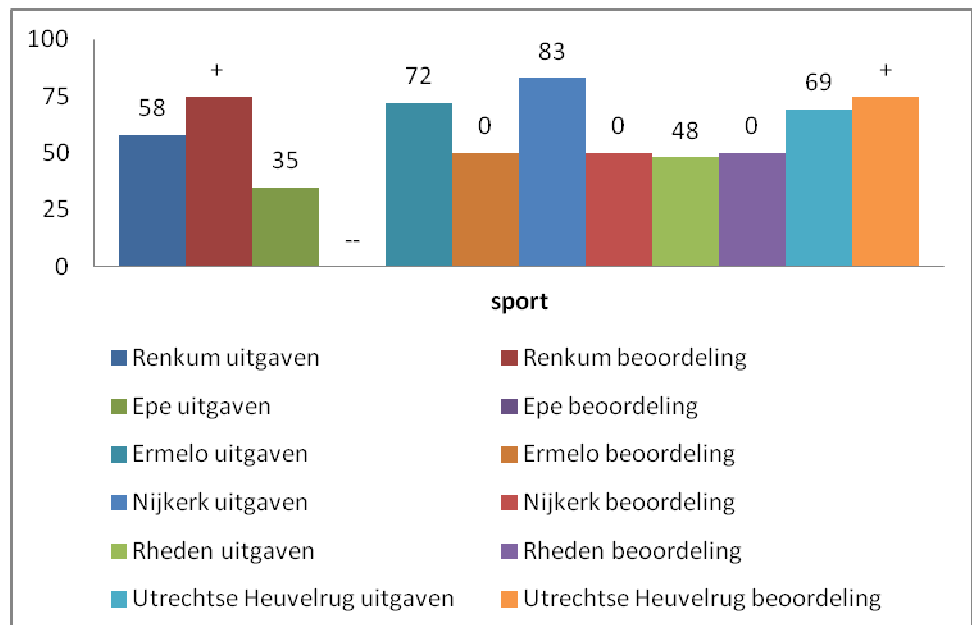
De beoordeling van inwoners is van belang om te bezien hoe zij oordelen over het geboden niveau van voorzieningen. Naast dit oordeel over de voorzieningen is het echter ook belangrijk om het verband tussen inwonersoordeel en uitgaven te analyseren. In deze paragraaf gaan we daarom in op dit verband om inzichtelijk te maken of hogere uitgaven aan voorzieningen ook samenhangen met een positievere beoordeling.

Grafiek 11 toont een vergelijking tussen de gemeente Renkum en de referentiegemeenten voor de beoordeling voor het aanbod aan cultuurvoorzieningen in verhouding tot de uitgaven. De grafiek toont dat er een verband lijkt te bestaan tussen de hoogte van de uitgaven voor cultuur en de inwonersbeoordeling voor de geboden culturele voorzieningen. De gemeenten Renkum, Rheden en Utrechtse Heuvelrug besteden ieder ongeveer 20 euro per inwoner aan culturele voorzieningen en krijgen alle drie een positieve beoordeling. De gemeenten Epe, Ermelo, en Nijkerk besteden ieder ongeveer 13 euro per inwoner aan cultuur en scoren alle drie een negatieve inwonersbeoordeling.

Grafiek 11: uitgaven en beoordelingen voor cultuur

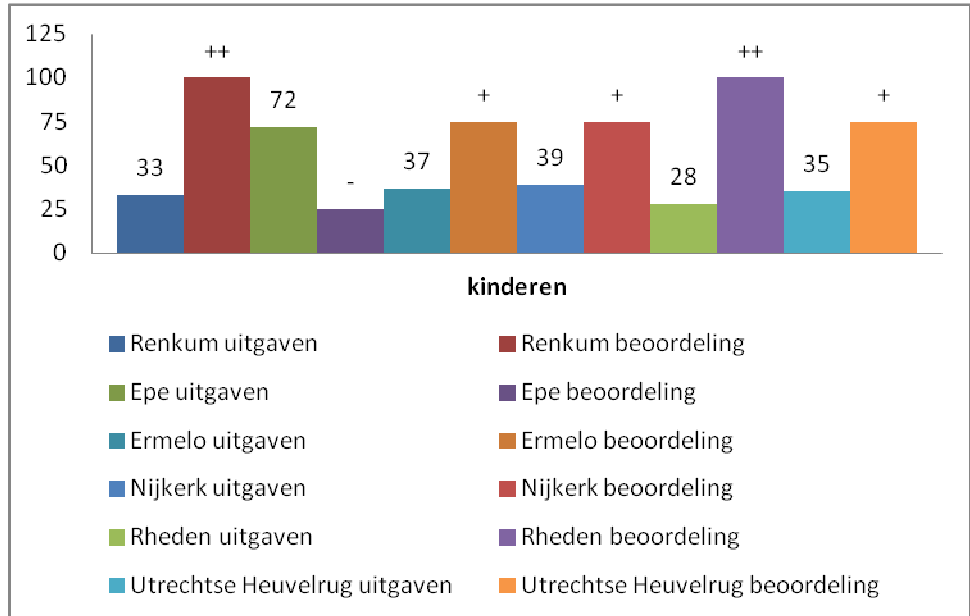
In grafiek 12 wordt de vergelijking weergegeven tussen de gemeente Renkum en de referentiegemeenten voor de beoordeling voor het aanbod aan sportvoorzieningen in verhouding tot de uitgaven. Hier lijkt er geen duidelijke samenhang te zijn tussen inwonersbeoordeling en uitgaven aan sportvoorzieningen. Sommige gemeenten geven veel uit aan sport (gemeente Nijkerk, 83 euro per inwoner), maar scoren een neutrale beoordeling, een beoordeling die ook wordt gegeven aan gemeenten met veel lagere uitgaven voor sportvoorzieningen (gemeente Rheden, 48 euro per inwoner). Ook zijn er gemeenten met lagere uitgaven voor sportvoorzieningen die toch een hogere beoordeling scoren (de gemeente Renkum, 58 euro per inwoner en gemeente Utrechtse Heuvelrug, 69 euro per inwoner).

Grafiek 12: uitgaven en beoordelingen voor sport

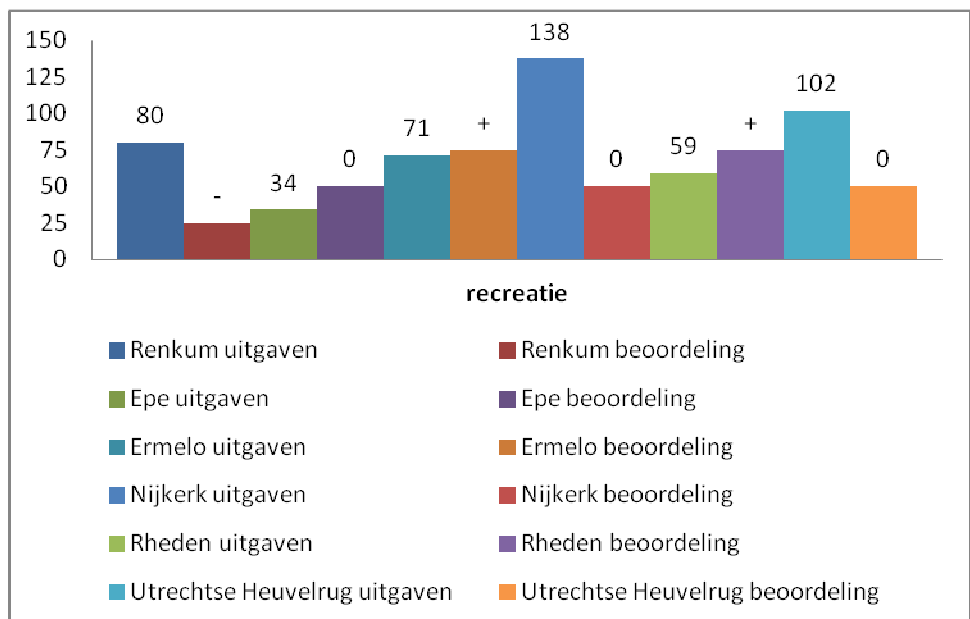
Grafiek 13 toont een vergelijking tussen de gemeente Renkum en de referentiegemeenten voor de beoordeling voor het aanbod aan faciliteiten voor kinderen in verhouding tot de uitgaven.

Uit deze grafiek valt af te leiden dat de gemeente Renkum ondanks bijna de laagste uitgave van 33 euro per inwoner, een goede beoordeling van de inwoners krijgt. Opvallend is dat de gemeente met de hoogste uitgaven het laagst wordt beoordeeld en de gemeenten met de laagste uitgaven scoren de hoogste beoordeling (++) . Hiervoor zijn verschillende verklaringen te bedenken, maar daarvoor kennen we de achtergronden niet.

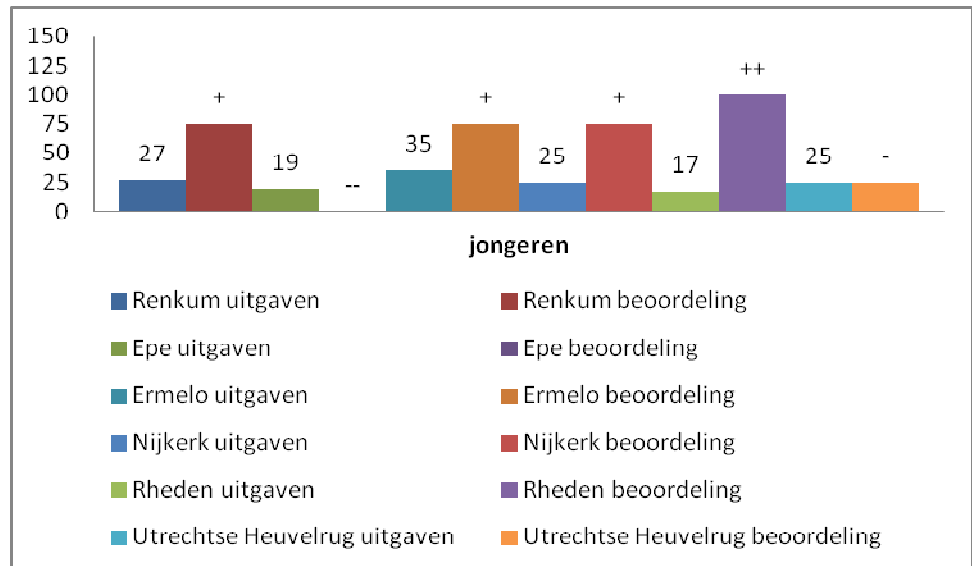
Grafiek 13: uitgaven en beoordelingen voor kindfaciliteiten

In grafiek 14 worden de resultaten van de vergelijking op uitgaven en beoordeling voor recreatie getoond. Deze grafiek toont geen positief verband tussen de hoogte van de uitgaven en de inwonersbeoordeling voor de recreatieve voorzieningen. Zo scoort gemeente Nijkerk slechts een neutrale beoordeling terwijl deze gemeente verreweg het meest uitgeeft aan recreatieve voorzieningen. De gemeenten Ermelo en gemeente Rheden scoren het best terwijl zij minder uitgeven dan de gemeente Renkum, gemeente Nijkerk en gemeente Utrechtse Heuvelrug.

Grafiek 14: uitgaven en beoordelingen voor recreatie

Grafiek 15 toont een vergelijking tussen de gemeente Renkum en de referentiegemeenten voor de beoordeling voor het aanbod aan voorzieningen voor jongeren in verhouding tot de uitgaven. Uit deze grafiek valt geen overduidelijk verband af te leiden omdat de gemeente die het hoogst scoort ook het minst uitgeeft (gemeente Rheden, 17 euro per inwoner). Wel lijkt een verband aanwezig dat wanneer de gemeenten een zeker uitgavniveau realiseren, er eerder door de inwoners positief beoordeeld wordt dan bij een lager uitgavniveau.

Grafiek 15: uitgaven en beoordeling voor jongerenfaciliteiten.

Beschouwing en conclusies verkenkend onderzoek

Antwoord op de probleemstelling

“Is de beleving juist dat de gemeente Renkum 'duur' is in relatie tot wat de inwoners krijgen?”

Uit het verkennend onderzoek waarin een vergelijking is gemaakt tussen de gemeente Renkum en soortgelijke gemeenten voor wat betreft leges, voorzieningen en inwonersoordeel kan een aantal bevindingen worden benoemd.

1. De eerste is dat de verhouding tussen lasten voor de inwoners en uitgaven door de gemeente Renkum aan voorzieningen relatief ongunstig is. Deze relatief ongunstige verhouding wordt vooral veroorzaakt door relatief hoge lasten voor afvalstoffenheffing en OZB. De hoogte van de legestarieven en de gedane uitgaven voor het voorzieningenniveau, vormen geen verklaring voor de ongunstige verhouding tussen lasten en voorzieningen.
2. Als tweede kan worden geconstateerd dat de uitgaven voor voorzieningen in de gemeente Renkum weliswaar lager zijn dan wat betreft het Gelderse gemiddelde, maar dat de gemeente Renkum meer uitgeeft aan voorzieningen dan het gemiddelde van vijf referentiegemeenten.
3. Als derde komt uit de vergelijking van het inwonersoordeel naar voren dat inwoners van de gemeente Renkum verhoudingsgewijs tevreden zijn met de geboden voorzieningen.

De vraag of de gemeente Renkum 'duur' is voor haar inwoners kan met 'ja' worden beantwoord. De lastendruk is in relatie tot de uitgaven voor voorzieningen hoger dan bij de (gemiddelden) van andere gemeenten. Dit duur zijn zie je terug bij een aantal van de legestarieven. De hogere lastendruk die daarvan uitgaat is niet significant hoger dan in vergelijkbare gemeenten. Dit is wel het geval voor de hogere lastendruk op grond van de OZB en heffingen. De inwoners krijgen er in hun eigen oordeel wel wat voor terug. Die beoordelingen scoren vaak hoger en niet lager dan van de referentiegemeenten.

Verder komen uit de vergelijking de volgende interessante punten voor de leges, voorzieningen en de inwonersbeoordeling naar voren.

Leges

- In vergelijking tot andere gemeenten liggen de legesbaten (uitgedrukt in opbrengsten in euro's per inwoner) in de gemeente Renkum laag.
- Dit lijkt vooral te worden veroorzaakt door de lage inkomsten uit leges bouwvergunningen in de gemeente Renkum. Een verklaring voor deze lage inkomsten uit bouwvergunningen is niet eenvoudig te geven.

Wat betreft de kostendekkendheid van legesbaten voor burgerzaken scoort de gemeente Renkum gemiddeld ten opzichte van vergelijkbare gemeenten. In alle gemeenten blijken de leges burgerzaken slechts een klein deel van de kosten te dekken.

Voorzieningen

- De gemeente Renkum geeft, vergeleken met het Gelderse gemiddelde, minder uit aan de onderzochte typen voorzieningen.
- Vergeleken met soortgenoten en de vijf referentiegemeenten geeft de gemeente Renkum ongeveer hetzelfde of zelfs iets meer uit aan de onderzochte voorzieningen.
- In de gemeente Renkum liggen de lasten voor afvalstoffenheffing en OZB relatief hoog ten opzichte van de uitgaven voor voorzieningen.
- Een vergelijking tussen uitgaven en voorzieningenniveau toont dat er niet in alle gevallen sprake is van een duidelijke relatie tussen deze twee. In een enkel geval lijkt er zelfs sprake te zijn van een omgekeerde relatie.

Inwonersbeoordeling

- Vergeleken met de vijf referentiegemeenten wordt het beschikbare voorzieningenniveau in de gemeente Renkum en de nabije omgeving over het algemeen positief beoordeeld.
- Een duidelijke relatie tussen uitgaven aan voorzieningen en de inwonersbeoordeling voor die voorzieningen lijkt er niet te zijn. Ook hier lijkt er in een enkel geval zelfs sprake van een omgekeerde relatie.

Richtingen voor vervolgonderzoek

Al met al is er sprake van een complexe samenhang tussen uitgaven aan voorzieningen, het niveau van voorzieningen, en het inwonersoordeel voor de geboden voorzieningen.

Dit verkennend onderzoek heeft geen eenduidig verband in kaart kunnen brengen.

Een uitputtend onderzoek naar de samenhang tussen deze drie factoren is echter niet raadzaam. Een dergelijk onderzoek zal zeer uitgebreid van opzet moeten zijn om het complexe verband in kaart te kunnen brengen. De kosten wegen dan, naar verwachting, niet op tegen de baten.

Een verband tussen de hoogte van leges en het voorzieningenniveau lijkt niet te bestaan. Een vervolgonderzoek naar de samenhang tussen deze factoren is dan ook niet raadzaam, omdat dit onderzoek geen informatieve resultaten zal opleveren.

Een onderzoek naar de inwonersbeoordeling voor de geboden voorzieningen kan de gemeente wel verdere informatie verschaffen naar de beweegredenen achter het inwonersoordeel.

Een dergelijk onderzoek kan zowel kwalitatief als kwantitatief zijn opgezet. In een kwalitatief onderzoek kunnen (groeps)gesprekken worden gehouden om de beweegredenen van inwoners in kaart te brengen. Een kwantitatief onderzoek kan gebruikmaken van een enquête om een gemeente breed beeld te krijgen van het inwonersoordeel en de beweegredenen hiervoor. Een kwalitatief of kwantitatief onderzoek naar de beleving van de lastendruk kan hetzelfde in kaart brengen voor de inwonersbeleving van de lasten.

Ook kan er, op basis van dit verkennende onderzoek, vervolgonderzoek worden gedaan naar mogelijke best practices. Interessante verschillen om te onderzoeken zijn bijvoorbeeld de verschillen tussen de gemeente Renkum en de gemeenten Epe en Nijkerk in uitgaven voor sportvelden. Daarbij moet niet alleen een vergelijking worden gemaakt tussen aantallen sportvelden, maar zou voor een volledig beeld ook de kwaliteit van deze velden meegenomen moeten worden (bijvoorbeeld wat betreft aanwezigheid kunstgrasvelden, verlichting, tribunes, gebruiksuren, onderhoudsstaat etc.)

Ook de lage inkomsten uit leges bouwvergunningen kunnen nader worden onderzocht.

Ligt de oorzaak hier in een andere toerekening van legeskosten, of heeft gemeente Renkum minder bouwaanvragen?

Verder kan ook worden onderzocht waarom de lasten voor afvalstoffenheffingen en OZB hoger liggen in de gemeente Renkum. Onderzocht kan bijvoorbeeld worden hoeveel hoger deze lasten liggen in vergelijking tot het landelijk gemiddelde (vormt gemeente Renkum een uitschieter), of kunnen de afvalstoffenheffingen worden gereduceerd? Is afvalinzameling in andere gemeenten wellicht efficiënter georganiseerd?